

طرح: علی رضا کریمی مقدم

ملاحظات حقوقی در مداخلات پزشکی احتمالی حین پرواز در هواپیماهای مسافربری

آیا پزشکی در هواپیما هست؟

زهرا بیله‌وری، احسان علوی

آیا تاکنون برای شما اتفاق افتاده است که خلبان هواپیمایی که در آن نشسته‌اید به ناگاه از طریق میکروفون اعلام کند که آیا پزشکی در میان مسافران پرواز وجود دارد؟ آیا به‌عنوان پزشک از خود این سؤال را کرده‌اید که آیا بهتر است خود را معرفی نمایید یا پاسخی به درخواست خلبان ندهید. مسئولیت‌های احتمالی چه می‌شود؟ هدف از این مقاله بررسی حقوق مسافران و خدمه پزشکی و شرکت‌های هواپیمایی در هنگام ارائه خدمات فوری است.

پزشکی بیمه کرده است ارسال کند تا در صورت دادخواست احتمالی آینده آمادگی داشته باشد. در پی پاسخ پزشک برای انجام اقدامات پزشکی فوری در طول پرواز، او در زمانی که مشغول انجام خدمات است تبدیل به یکی از کارکنان آن خط هوایی می‌شود. در این حالت اگر خط هوایی بر اثر اشتباه یا قصوری که توسط آن پزشک انجام شده است مورد محاکمه قرار گیرد، مسئولیت و تعهد قانونی آن شرکت هواپیمایی براساس پیمان ورشو تبیین می‌شود و شرکت بیمه‌گزار که آن خط هوایی را بیمه کرده است باید شرایط ایجاد شده را تبیین نماید. اگر پزشک به شکل داوطلبانه و بدون دعوت گروه پروازی به ارائه خدمات پزشکی بپردازد، نظام مسئولیتی حاکم بر شرایط تغییر می‌کند. البته چنین مواردی بسیار نایاب است زیرا معمولاً کادر پروازی از وقوع چنین حوادثی آگاه می‌شوند و معمولاً کار پزشک زیر نظر آنان انجام می‌شود.

در پیمان ورشو هیچ راه و روش روشنی برای اعطای یک مصونیت خودکار به امدادگری که در طول پرواز اقدام درمانی را انجام داده و بر اثر آن اقدام به دادگاه فراخوانده شده است، وجود ندارد و به هیچ وجه شرکت‌های هوایی حاضر نیستند در برابر مسئولیت اولیه‌ای که متوجه درمانگر است، به او مصونیت دهند.

طبق پیمان ورشو هر عملی که برای رسیدگی به آسیب‌ها اعم از مرگ، جراحت یا سایر آسیب‌های جسمانی در طول پرواز صورت می‌گیرد، به هر نحوی که انجام شده باشد، تنها می‌تواند در محدوده شرایط و ملاحظات در نظر گرفته شده در معاهده لحاظ شود.

در بعضی مواقع بهتر است برای رسیدن به یک پاسخ متقاعدکننده، از سایر معاهده‌ها و قراردادهایی که در این زمینه نوشته شده است مانند معاهده توکیو (سال ۱۹۶۳) استفاده نمود. در معاهده توکیو اختیارات و قدرت بسیار زیادی به فرمانده هواپیما برای حفظ ایمنی و سلامت پرواز و مدیریت شرایط بحرانی داده شده است که در آن ممکن است از مسافران برای کمک و یاری به مسافر آسیب دیده درخواست کمک کند. ولی امدادگری که در این حالت داوطلب شده است در برابر اقداماتی که انجام داده است کوچک‌ترین مسئولیتی ندارد و در این حالت، تمامی مسئولیت برعهده خود فرمانده هواپیما است.

وظیفه مراقبت از بیمار از همان زمانی که پزشک شروع به اقدام درمانی می‌کند (خواه از طرف خطوط هوایی خواه داوطلبانه مأمور به این کار باشد)، آغاز می‌شود. پزشک بایستی حدود صلاحیت‌های حرفه‌ای خود را بداند و در جایی که لازم باشد باید کنار رفته و اجازه دهد که شخص دیگری مسئولیت را برعهده گیرد. اگر پزشکی به شکلی نادرست و خارج از صلاحیت خود کاری را انجام دهد، مسئولیت عواقب این کار برعهده پزشکی است که این کار را انجام داده است و اگر کار بی‌ملاحظه‌ی پزشک منجر به مرگ یا آسیب بیشتر مسافر بیمار گردد، ممکن است پزشک از نظر جنایی محکوم شود.

اگر پزشکان یا پیراپزشکان مسافر، صلاحیت به دست گرفتن مدیریت امدادسانی به بیمار را در خود نبینند - که می‌تواند به علت خستگی، مصرف داروهای خواب‌آور یا مصرف مشروبات الکلی باشد - نمی‌توانند کمک لازم را به بیمار برسانند و باید خود از میدان خارج شوند که قصور پزشکی نیز محسوب نمی‌شود. زمانی که نیاز به استفاده از جعبه دارو و درمان هواپیماست، بایستی خلبان هواپیما اجازه آن را صادر نماید. محتویات این جعبه‌ها در خطوط هوایی متفاوت است و اگر مطابق با آخرین یافته‌های علمی پزشکی هوایی نباشد یا تجهیزات دچار ایراد باشند، مسئولیت حقوقی برعهده گروه پزشکی شرکت هوایی و پرسنل تعمیر و نگهداری شرکت هواپیمایی است.

اگر فردی بدون صلاحیت و یا ظرفیت‌های لازم اقدام به کمک‌رسانی به بیماران کند و در اثر عمل او نقص جسمی‌ای برای بیمار ایجاد شود، مسئولیت برعهده گروه پروازی و امدادگر است و در این حالت هیچ حمایتی از طرف شرکت بیمه‌گر، که طبق پیمان‌ها جریان خسارت جسمانی مسافر را برعهده دارد، انجام نخواهد شد. امدادگری که به کمک مسافر پرداخته است باید از فرمانده هواپیما مدرکی دال بر مصونیت حقوقی خود درخواست کند و اگر فرمانده هواپیما انجام این کار را نپذیرفت، این عدم پذیرش به صورت مکتوب ثبت گردد و قبل از ترک هواپیما با ذکر دلایل عدم پذیرش توسط خلبان هواپیما امضا شود. پزشک بایستی کامل‌ترین گزارش ممکن را پیرامون آنچه در داخل هواپیما انجام داده است تهیه کند و برای شرکت بیمه‌ای که او را از جهت قصور احتمالی

گروه و خدمه کابین یک شرکت هواپیمایی، برای انجام کمک‌های اولیه و استفاده از تجهیزات پزشکی داخل هواپیما شامل کیت فوریت‌های پزشکی
تعلیمات لازم را دیده‌اند، بجز آن بخش‌هایی که تنها در حضور پزشک قابل استفاده هستند (شامل دستگاه اکسیژن، دستگاه‌های احیا، دستگاه‌های آسپیراسیون و دستگاه شستشوی چشمی)
خدمه کابین نباید در محدوده‌ای فراتر از آنچه تعلیم دیده‌اند، اقدامی انجام دهند

زمینی آن خط هوایی در دسترس نباشد یا خود آن مرکز به گروه پروازی دستور دهد که از مسافران یاری بخواهد، این کار ضرورت پیدا می‌نماید.

قوانین پزشکی این گونه است که پزشکان نباید در زمان نیاز به آنها از ارائه خدمات درمانی به افراد در معرض خطر، در زمانی که آنها انجام عمل درمانی را لازم می‌دانند تعلل کنند. همچنین قوانین موجود صریحاً بیان می‌کند که در شرایط فوریتی پزشک باید درمان‌های لازم را به هر فرد در معرض خطر ارائه دهد. از دیدگاه یک شرکت هواپیمایی، تعهد قانونی شرکت در بخش‌های زیر است:

- ۱- وظیفه مراقبت
- ۲- مسئولیت نیابتی شرکت هوایی
- ۳- تعهد شرکت هوایی برای امدادگر
- ۴- استثنائات

حقوق خطوط هوایی

خطوط هوایی می‌توانند از وقوع فوریت‌های پزشکی حین پرواز تاحدی جلوگیری کنند، همان‌طور که می‌توانند با مراقبت دقیق و هوشیاری از وقوع رفتارهای نامناسب مسافران در طول پرواز جلوگیری کنند. این کار معمولاً با توزیع فرم‌هایی که این گروه به زبان کشور خود و زبان انگلیسی تهیه کرده‌اند انجام می‌شود تا مانع سوارشدن مسافرانی گردند که بیماری زمین‌های آنها به علت تغییر شرایط فیزیولوژیک حین پرواز، احتمال تشدید را داراست. اولین مسئله حقوقی آن، استاندارد بودن این پرسشنامه‌ها و تطابق آنها با آخرین یافته‌های علمی پزشکی هوایی است که خود می‌تواند مسئولیت حقوقی را در این پیش‌آمدهای احتمالی متوجه این بخش کند. اگر در داخل فرودگاه مسافری بیمار به نظر برسد باید از خطوط راهنمای کلی موضوعات پزشکی که توسط گروه پزشکی آن شرکت هوایی تبیین شده است پیروی کرد و اگر در فرودگاه گروه پزشکی مناسبی وجود نداشته باشد، ممکن است از طریق بلندگو برای کمک یک امدادگر اعلام نیاز شود. گروه و خدمه کابین یک شرکت هواپیمایی، برای انجام کمک‌های اولیه و استفاده از تجهیزات پزشکی داخل هواپیما شامل کیت فوریت‌های پزشکی تعلیمات لازم را دیده‌اند، بجز آن بخش‌هایی که تنها در حضور پزشک قابل استفاده هستند (شامل دستگاه اکسیژن، دستگاه‌های احیا، دستگاه‌های آسپیراسیون و دستگاه شستشوی چشمی). خدمه کابین نباید در محدوده‌ای فراتر از آنچه تعلیم دیده‌اند، اقدامی انجام دهند. باید در نظر داشت که بعضی از شرکت‌های هواپیمایی بزرگ دارای مرکز مشاوره پزشکی بر روی زمین هستند و در زمانی که از یک پزشک در میان مسافران هواپیما درخواست کمک می‌شود، داوطلبانی احتمالی باید در صورت امکان تحت شناسایی قرار گیرند تا مدرکی دال بر اجازه انجام مداخلات پزشکی را داشته باشند.

بیشتر شرکت‌های هوایی، مسئولیت‌های گروه پروازی را در طول سفر هوایی توسط یک کتابچه که اعمال مربوط به گروه در آن درج شده است، مدیریت می‌کنند. در این کتابچه راهنما معمولاً شرایط که بر طبق آن و با اجازه فرمانده هواپیما می‌توان کیت پزشکی فوریت‌های موجود در هواپیما را توسط یکی از اعضای گروه پروازی یا خدمه کابین و یا امدادگر مناسب باز کرد، قید شده است. از آنجایی که این کیت‌های فوریت‌دارای داروهای به خصوص کنترل شده‌ای هستند که تنها با تجویز پزشک قابل استفاده هستند، استفاده از آنها باید کاملاً کنترل شده و تحت مراقبت دقیق باشد. بنابراین این اصل باید کاملاً پذیرفته شود که اگر داروها و تجهیزات موجود در کیت، توسط یک امدادگر مناسب استفاده می‌شود، این امر باید با آگاهی و اجازه شرکت هواپیمایی باشد که این اجازه از طریق فرمانده پرواز به او داده می‌شود. همچنین این امر نیز که این داروها و تجهیزات تنها در زمانی که اندیکاسیون داشته باشند توسط امدادگر استفاده شوند، یک اصل پایه‌ای پذیرفته شده است. پیش‌بینی داروها و تجهیزات توسط شرکت‌های هواپیمایی و اجازه استفاده از آنها مستقیماً شرکت

هواپیمایی را در هرگونه مسئولیت ناشی از آنها درگیر می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

هنوز هیچ نظام حقوقی بین‌المللی که در برگیرنده تمامی شرایط احتمالی فوریت‌های پزشکی و عواقب آن در طول سفر هوایی باشد تدوین نشده است؛ ولی برای کاهش مشکلات حقوقی در مداخلات پزشکی در طی پرواز، نیاز به ارتقا و افزودن لایحه‌هایی به پیمان ورشو احساس می‌شود. برای مثال، ملیت نوزادی که در یک هواپیمایی بلغاری، اجاره شده توسط شرکت هواپیمایی تونس و در حال عبور از آسمان فرانسه، از یک مادر ژاپنی به دنیا آمده است، چیست؟ برای پاسخ به چنین سئوالی، علاوه بر دانستن قوانین حقوق هوایی و بین‌المللی، نیاز به بررسی قوانین مربوط به ملیت در هرکدام از این کشورها نیز است.

فهرست منابع در دفتر ماهنامه موجود است .